

op te richten Gereformeerd Maatschappelijk Verbond. De vergadering sprak zich unaniem uit voor de principiële gedachte van zulk een Verbond, zooals deze in het referaat van schrijver dezes waren ontwikkeld. Zij wenschte na te doen gaan op welke wijze deze gedachte praktisch zou kunnen worden verwezenlijkt. Het liefst zou men zien één ongedeeld Gereformeerd Maatschappelijk Verbond, waarin zoowel werkgevers als werknemers samen vereenigd zijn in de gemeenschappelijke arbeidsopdracht, die zij van God den Heere, in de erkende groote variatie in die opdrachten, hebben ontvangen. Mocht het om bepaalde, praktische redenen beslist noodzakelijk zijn hiervoor secties met eigen rechtspersoonlijkheid voor werkgevers en werknemers in dit Verbond te incorporeren, dan wilde men dit toch zoo uitgevoerd zien, dat het één zijn in het gemeenschappelijk Verbond het primaire zou zijn, terwijl dan de sectievergaderingen wederzijds ook toegankelijk gesteld zouden dienen te worden. Op voorstel van den voorzitter werd er nu door de vergadering een commissie samengesteld, die op korten termijn deze zaak nader in studie zal nemen en daarover schriftelijk rapport zal uitbrengen. In deze commissie hebben zitting de navolgende heeren: Basoski, Apeldoorn; v. d. Engel, Rotterdam (W.); Hordijk, Berkel; Laming, Groningen; Van Renssen, Utrecht; v. d. Schaaf, Amersfoort; Smilde, Heerenveen en Wijnands, Wormer. Nadat de den Boef in dankgebed was voorgedaan kon de voorzitter precies op het geplande tijdstip, klokslag vijf uur den voorzittershamer laten vallen, waarmee een einde kwam aan een mooien dag, waarop men zich vereend om het Woord des Heeren gegeven had in de vervulling van zijn roeping om samen te onderhouden een Verband voor de bezinning op de sociale en economische vragen in het licht van de Heilige Schrift, tevens in trouw aan de gemeenschappelijk aanvaarde belijdenis der kerk; ook bereid om met elkander te treden in een Verbond op het actief handelen gericht en tot het daarin staan, zoowel in Verband als in Verbond, met elkander in de beleving van de ongebroken gemeenschap der heiligen. In een volgend nummer willen wij thans een begin maken met het referaat.

P. GROEN.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 31

De „behandeling” van het bezwaarschrift van Bedum A op de Synode van Middelburg, 1896

Amice,

Voor ingezonden stukken in onze rubriek, dat begrip je, de plaats niet. Maar nu een bejaarde en hooggeachte broeder, op wiens historische kennis we nooit vergeefs een beroep hebben te doen, een artikel zendt, met eenige bedenkingen, willen we hem toch graag het woord geven. Onder het opschrift, dat hier boven staat, we nemen het dus van hem over, schreef ds J. Bosch in Ermelo het volgende:

Het is al eenige jaren geleden, dat in De Reformatie de gedachte is uitgesproken, dat het bezwaarschrift van de Kerk van Bedum A tegen eenige leerlingen van Dr. Kuiper, ingezonden bij de Synode van Middelburg in 1896, op deze Synode niet thuis hoorde. Schrijver dezes, die van een ander gevoelen is, heeft destijds vruchteloos gepoogd, daarvan eenige nadere verklaring te verkrijgen.

Thans is echter in het no. van 27 Januari '91, in een brief van Adolphus Venator (niet de remonstrantsche A. V. redivivus) duidelijk geponeerd, dat de Synode van Middelburg van 1896 in de niet ontvankelijk verklaring van het bedoelde bezwaarschrift juist en voorzichtig gehandeld heeft. Tevens wordt hierbij uitgesproken dat dit de juiste lijn was, waarvan op latere Synodes is afgeweken.

Deze visie op de Synode van Middelburg zou mij, als ik die vond in een Synodaal blad, vanzelfsprekend zijn, maar nu ik die vind in De Reformatie, het blad van de vrijmaking, ook van de banden van Kuiperiaansche speculaties, is het mij een volkomen raadsel, dat een onzer voormannen zoo schrijven kan. De strijd der vaders wordt er door verloochend en ik zou niet weten, welke lijn er dan in onze vrijmaking zit, als we ons van de reacties van de Christelijk Gereformeerde vaders op het Kuiperiaansche gedachten-systeem ontdoen. Ik zie niet in, hoe het kan samengaan, zoo met 1896 af te rekenen, en dan het terrein „Rondom 1905” te verkennen, zooals dat van onze zijde gedaan is.

Ik voel mij gedrongen over de „behandeling” van het Bezwaarschrift van Bedum A op de Synode van Middelburg eenige opmerkingen te maken, niet, om een Kuiper-hetze op te warmen, maar om, als een van de ouderen onder ons te trachten, de historie, althans een belangrijk stuk daarvan, zuiver te houden.

Ik wil beginnen met de sfeer te beziën, waarin de Synode van 1896 gehouden werd. Dat bezwaarschrift van Bedum A kwam niet in eens uit de lucht vallen. Daar was al heel wat over te doen geweest, of dat zoo maar ging, met elkaar te vereenigen, terwijl door Kuiper verschillende leerlingen werden verbreed, die men tegen de Belijdenis achtte te zijn. En het was mede het bezwaar tegen bepaalde opvattingen van Kuiper aangaande Doop en wedergeboorte, dat een deel der Christelijk Gereformeerden geweigerd heeft, om met de vereeniging van 1892 mee te gaan.

Daarmede was de zaak van de leergeschieden niet afgedaan. In de jaren tusschen 1892 en 1896 is er in dit opzicht geen windstilte geweest. Het giste in den boezem der Kerken voortdurend. Er was polemiek tusschen De Heraut, die 29 Jan. 1893 had beweerd, dat de Theologie als zodanig een kerkelijke aangelegenheid is, en dat er „tweefruct Theologie” is — en De Roeper, waarin Lindeboom Kuiper bestreed. In 1894 is er in den Kring van de Curatoren der Theol. School een meerderheid die niet

wil, dat de 40-jarige herdenking van de Theol. School zou plaats hebben, waarover Bavink krasse woorden deed hooren. Een deel van de Kamper professoren was op de hand van Kuiper in de brochure, getiteld: „Opleiding en Theologie”, die weer door Lindeboom werd bestreden in zijn geschrift: „Bewaar het pand u toebetrouwd”.

De vier professoren van Kampen zien het niet zoo ernstig in en willen geruststellend optreden. Lindeboom doet met kracht zijn bezwaren hooren tegen: „de logische actie van het denkend subject”, die volgens Kuiper de kracht der wetenschap is. Hij bestrijdt zijn wedergeboortebegrip en zijn verklaring, dat de roeping door de prediking voor een onwedergeborene niets beteekent.

Daar verschijnt ook een brochure waarin vanuit het kerkvolk stemmen worden vernomen, die Kuiper's leer afwijzen. Maar onder alles blijkt, dat het ook na de vereeniging van 1892 onder de Gereformeerden niet rustig is. Daar is een machtige invloed van Kuiper gebleven, waardoor ook voorgangers, die eertijds Christelijk Gereformeerd waren, tot de inzichten van Kuiper werden overgehaald. Zoodat er in de Kerken een meerderheid en een minderheid zich vormt; de meerderheid hangt de leerlingen van Kuiper aan. In: „Nadere verantwoording” beantwoorden de schrijvers van Opleiding en Theologie de brochure: Bewaar het pand, enz. van Lindeboom. De strekking is, dat Lindeboom te hard van stal loopt enz.

Zoo is de sfeer van het kerkelijk leven in 1896 geladen met: voor of tegen Kuiper met zijn Heraut en zijn Encyclopaedie, plus zijn: „Voor een Distel een Mirt” en zoveel meer. Men behoefde dus, hoorende van een bezwaarschrift tegen K., zich niet van den domme te houden en te vragen: wat is er toch aan de hand; of: wat willen ze toch met zoo'n groot man als hij. Ieder, die eenigszins meeleefde, wist de concrete situatie op kerkelijk gebied.

En toen dan op de Synode van Middelburg het bezwaarschrift van Bedum binnengekomen was, nadat het reeds gediend had bij de Deputaten voor het Verband, en het reeds door De Heraut wereldkundig was gemaakt, werd eenvoudig een punt van allesbeheerschende betekenis voor het kerkelijk leven in zijn nieuw stadium sinds 1892 aan de orde gesteld.

Trouwens het bezwaarschrift lag volkomen in de lijn van 1892.

Onder de overwegingen die een deel der Christel. Gereformeerden aan de Synode hadden aangeboden om daarop hun bezwaren tegen de vereeniging te gronden, behoorde ook het volgende:

„En eindelijk is het ons een overwegend bezwaar voor Gereformeerd te erkennen, wat door voorgangers der Doleerende Kerken, in den laatsten tijd in het publiek is uitgesproken en geleerd omtrent de wedergeboorte en den Heiligen Doop.

Wij achten het overbodig dit nader te ontwikkelen. Om zelfs den schijn te vermijden, dat het ons om personen te treffen te doen zou zijn, noemen wij geen namen. Er is in 't publiek genoeg over geschreven, dat u niet onbekend zal zijn.

Wij bidden u broeders: neemt onze bezwaren in ernstige overweging, voordat het te laat is, en geeft aan onze bede gehoor. Sluit thans nog niet de door zooveel gevreesde vereeniging; geeft althans vooraf allen gemeenten de gelegenheid zich openbaar uit te spreken. Gods Geest bature uwe vergadering in al haar handelingen, tot heil en eenheid der gemeente Gods en tot eere van zijn Naam”.

Wat was het besluit hierop?

Het oordeel der Synode dienaangaande was het volgende: „Wat het laatste punt onder e. aangaat, waarin verklaard wordt voor adressanten een overwegend bezwaar te zijn, voor Gereformeerd te erkennen, wat door voorgangers der Doleerende Kerken in den laatsten tijd over Doop en Wedergeboorte gepubliceerd is, oordeelt de Synode:

Aangezien de vereeniging geschiedt op den grondslag van eenheid in Geref. Belijdenis en Kerkorde, bezwaren tegen gevoelens betreffende het een of ander stuk der leer, steeds op bevoegde kerkelijke vergaderingen kunnen worden gebracht om aldaar beoordeeld te worden.”

Zoo sprak de Synode van 1892.

En hoe deed men in 1896 toen het Bezwaarschrift van Bedum de Synode bereikte?

Men maakte er korte metten mee.

Dat wil zeggen: men kwam tot de conclusie, dat het niet behandeld kon worden, en toch werd het wel behandeld. Er waren formeele bezwaren, werd beweerd, niet concreet genoeg, niet belijnd genoeg — in alle geval, het bezwaarschrift kon niet in behandeling komen. De kwestie bleef dus onbeslist. Het zakelijke werd wel aan het formeele opgeofferd; het meerdere aan het mindere, maar flat, we beginnen er niet aan, en we passen er voor om met zoo'n aanklacht hem onder de oogen te komen. Zoo had men kunnen denken dat een serieuze vierschaar geoordeeld had: het formeele van een aanklacht is niet alles. In 't wezen der zaak zou die waard zijn behandeld te worden. We hebben in alle geval ons oordeel op te schorten. Maar wat is er van een onpartijdige uitspraak gekomen? Niets. Integendeel met de formeele afwijzing ging een materiele „behandeling” gepaard. Een behandeling, waarbij de aanklacht afgewezen, de persoon tegen wien het ging veilig gesteld en het bezwaarschrift genegeerd werd. Een „behandeling” die haar weerga sinds 1892 schier niet vond.

Zie slechts, hoe de Kerk van Bedum met haar bezwaarschrift om de ooren geslagen werd. Lees de conclusie van de commissie van advies, die aanvaard werd. De Synode besloot:

„uit te spreken, dat zij niet alleen in het ter harer kennis gekomene geen aanleiding vindt, om handelend op te treden krachtens art. 3 der overeenkomst en zich alzoo tot Directeuren van de Vrije Universiteit te wenden, evenmin als haar Deputaten voor de oefening van het verband tusschen de Kerken en de Theol. Faculteit van de V.U., maar ook haar vertrouwen blijft betuigen in den betrokken Hoogleraar, en in de Hoogleraren van de Vrije Universiteit en van de Theologische School te Kampen, die verklaard hebben principieel aan de zijde van Kuiper te staan”.

Zie dit is toch een „behandeling”. Hier is de onpartijdigheid zoek: alles wordt opgehangen aan een vermeend formeel gebrek van de opstelling van de aanklacht, maar toch wordt er uitspraak gedaan en vonnis geveld. Uitgesproken wordt, dat Kuiper vrij uitgaat, dat de aanklacht ongegrond is, dat de betrokken Hoogleraar het volle vertrouwen blijft genieten, ja zelfs de professoren van de

Theol. School, die in het bezwaarschrift niet eens genoemd worden, worden veilig gesteld.

Hiermee in verband is het inderdaad van belang kennis te nemen van de formeele gronden waarop het bezwaarschrift niet behandeld kon worden, in den eigenlijken zin van het woord dan.

Die formeele gronden komen hierop neer:

Het bezwaarschrift zelf is een polemisch geschrift, en de bewijsvoering met woordelijke aanhaling van de door Dr. Kuiper gebezigde uitdrukkingen, dat zijn leeringen met Schrift en Belijdenis in strijd zijn, ontbreekt.

Laat ons eens nagaan, of dit inderdaad zoo is.

Ik neem tot proef, wat het Bezwaarschrift zegt over de roeping, in verband met de wedergeboorte, het geloof en de bekeering.

Gegeven wordt de opvatting van Kuiper, dat de roeping volgt op de wedergeboorte en het geloof. Hierbij worden tot bewijs, dat dit door hem geleerd wordt, aangehaald de woorden van Kuiper: „Want als dan nu de uitverkoren zondaar wedergeboren, d.i. levend gemaakt, met geloofsvermogen begaafd en aan Jezus gebonden is, dan is het eerste werk, dat als nu volgt, de roeping”.

Deze omschrijving is te vinden in „Het werk van den Heiligen Geest” II, bl. 187 en in „E Voto”, II, 133, 134. Verwijzingen als kantteekeningen gegeven.

Verder wordt letterlijk aangehaald wat K. leert: „de dienst des Woords heeft niet met de dooden te rekenen” en: „de prediking kan niets ter zaligheid doen, noch uitwerken, dan waar het leven in kiem of ontkieming den dood reeds verving. De prediking gaat altoos uit naar de zondelingen, die geacht worden in Christus te zijn ingelijfd en erigenamen des Koninkrijks te zijn”.

In kantteekening wordt aangegeven waar K. dit geleerd heeft, De Heraut, no. 949, en het werk van den Heiligen Geest, II, 187.

Dat deze leer van K. in strijd is met de Geref. Belijdenisschriften, wordt dan door het Bezwaarschrift aangegeven. Achtereenvolgens wordt uit Catechismus, Zondag 7 en 25, uit de Belijdenis (art. 17), uit de Dordtsche Leerregels I, III en IV, 8, 9, 10, 11, 12 de Geref. leer aangegeven, waarmede de gevoelens van K. in strijd zijn. Waarbij niet achterwege blijven de Schriftuurplaatsen, die ons in dezen het richtsnoer zijn. Ten slotte laat het Bezwaarschrift het gevaar van deze leer van K. duidelijk zien.

Wij nemen ook de proef met wat het Bezwaarschrift zegt van Kuiper's opvatting van den Doop.

De aanduiding van K.'s gevoelens wordt gegeven in deze woorden: „Dr. Kuiper leert, dat de Doop geschiedt op grond van de onderstelde wedergeboorte, en dat op het zelfde oogenblik, als de dooper het water sprengt op het hoofd van het kind, dat gedoopt wordt, uit den hemel een bijzondere werking des Geestes indaalt in het kind, dat, uitverkoren, reeds wedergeboren is, en de potentie (het vermogen) des geloofs heeft, en dat anders de doop geen doop is”.

De plaatsen waar ieder dat gevoelen lezen kan worden ter zijde van het Bezwaarschrift opgegeven. In: Voor een Distel een Mirt, bl. 24, 46, 52, 60—62. Verder: De Heraut van 12—26 Mei '95, E Voto, II, 477, 478, 481, 535, 541; III, 12, 24, 50.

Dat dit gevoelen niet naar de Geref. Belijdenisschriften is, wordt vervolgens duidelijk aangegeven, uit wat de Catechismus in Zondag 25, 26, 27 leert, uit wat de Belijdenis zegt in Art. 34. En wat de Heilige Schrift aangaat, zij leert ons geen anderen grond voor den Doop dan de belofte Gods. Petrus zegt (Hand. 2: 38, 39): „een iegelijk van u worde gedoopt..... want (en dit was de grond) u komt de belofte toe en uwen kinderen”.

Verder: De H. Schrift leert geen twee werkingen des Geestes, eerst het geloofsvermogen, en dan, onder het doopen, de implanting in Christus „om nu één leven met het lichaam des Heeren te kunnen leven”, want aan het geloof, zoodra ook maar het geloofsvermogen door den Heiligen Geest gewrocht is worden alle weldaden van Christus verbonden.

Eindelijk toont het Bezwaarschrift aan het bedenkelijke van deze leer van K. onder meer: a) omdat de grond van den Doop verschoven wordt van het vaste fundament der beloften Gods, naar een onzekere onderstelling.....

b) omdat het naar die leer altijd onzeker is, of iemand wel gedoopt is — enz.

Wanneer wij nu lezen, dat het bezwaarschrift van Bedum's Kerkeraad geen bewijsvoering geeft met woordelijke aanhaling van de door Prof. Dr. A. Kuiper gebezigde uitdrukkingen, dat zijn leeringen met Schrift en belijdenis strijdig zijn, dan is dit niet juist.

Wat wij als voorbeeld namen laat ons zien, dat zeer zeker met letterlijke aanhaling van de door K. gebruikte uitdrukkingen het bewijs gegeven wordt, dat hij geleerd heeft wat gewraakt wordt, en wordt daartegen gesteld, wat Schrift en belijdenis leeren, zoodat duidelijk wordt aangegeven, dat zijn leeringen den toets der waarheid, die de gemeente Gods handhaaft, niet kunnen doorstaan.

Hoe de commissie van advies het heeft bestaan, om wegens gebrek aan bewijsvoering de Synode voor te stellen het bezwaarschrift niet in behandeling te nemen, is onbegrijpelijk en onverschoonlijk.

Temeer, omdat uit den gang der zaken op de Synode gebleken is, dat de tegenzin van de broeders om de kwestie van de leeringen van Kuiper aan te vatten niet maar lag in het zoogenaamd formeele gebrek van het bezwaarschrift van Bedum A.

Immers, hoe bejegende de Synode het voorstel van Drenthe's Provinciale Synode?

Dit verzoek hield in „dat met het oog op het vele twistgeschrijf in den laatsten tijd in publieke bladen, over verschillende leerstellige punten als wedergeboorte, doop, roeping enz..... de Generale Synode eenige Deputaten benoeme, om een nauwkeurig onderzoek in te stellen, naar wat wij volgens Gods Woord en onze Belijdenisschriften aangaande genoemde punten hebben te verstaan”.

Hierop heeft de Synode geoordeeld, overeenkomstig het advies der commissie, „dat zij op het verzoek van de Provinciale Synode van Drenthe niet kan ingaan”.

En hoe ging het met het advies van Prof. Lindeboom? Deze stelde voor, dat de Synode zou uitspreken, dat zij het bezwaarschrift ontvankelijk acht, maar, daar het moeilijk gedurende deze vergadering te behandelen is, Deputaten benoeme, die hun gemotiveerd oordeel over deze zaak aan de Kerken zullen toezenden; waarbij de Synode dan bepaalt, dat, zoo twee Prov. Synoden het wenschelijk achten, voor het einde des volgende jaars,

een Genes

pen”.

Maar o-

geen gun-

Uit dit

blijkt dus,

gebrek an-

zekere te

onderzoek

Anders is

hard hebt

leergeschi-

Daarom

Middelbur-

ze niet van

van par-

beschouw-

de gemeen-

Men me

Middelbur-

la. De Sy-

zijn leerin-

Maar in

in de leer

fessoren v

Zoodat zi

Middelbur-

hadden ver

veroordeel-

We zien

inzicht van

de” leer e

K., en na

boorte” (

Noordtij

de vijf ste

23 Nov. 1

veranderd

ineensmelt

hij er teg

elke ineen

men van

mannen h

schen de l

Aan den

schen geer

alleen dat

geen toen

leiding, de

al meer

Amsterdam

Daarop

en de zaal

pen op te

Maar dit

reeren dat

schrift sel

vader van

op de Mar

Hij schreef

schillende

van supra

dat nog w

iet eens ge-
belang ken-
arop het be-
den eigenlij-

geschrift, en
van de door
zijn leerlingen
rekt, zoo is.
ift zegt over
te, het geloof

dat de roe-
Hierbij wor-
wordt, aange-
an nu de uit-
gemaakt, met
onden is, dan
ing".

verk van den
II, 133, 134.
K. leert: „de
te rekenen“
en, noch uit-
tikieming den
s uit naar de
te zijn inge-
r K. dit ge-
kerk van den

ieref. Belijde-
chrift aange-
mus, Zondag
de Dordtsche
le Geref. leer
in strijd zijn.
rplaatsen, die
laat het Be-
K. duidelijk

ezwaarschrift
geven in deze
geschiedt op
n dat op het
sprenkelt op
uit den hemel
in het kind,
i de potentie
ders de doop

i kan worden
en. In: Voor-
erder: De He-
178, 481, 535,
denisschriften
uit wat de
wat de Belij-
chrift aangaat,
Doop dan de
): „een lege-
vas de grond)

denisschriften
uit wat de
wat de Belij-
chrift aangaat,
Doop dan de
): „een lege-
vas de grond)

verkingen des
n, onder het
én leven met
want aan het
gen door den
reldaden van

het bedenke-
dat de grond
ste fundamen-
stelling.....
is, of iemand

hrift van Be-
met worde-
Kuyper gebe-
et Schrift en

den, dat zeer
K. gebruikte
at hij geleerd
tegen gesteld,
idelijk wordt
der waarheid,
en doorstaan.

bestaan, om
ode voor te
ing te nemen,

op de Synode
om de kwes-
ten niet maar
het bezwaar-

voorstel van

op het vele
e bladen, over
e boorte, doop,
ge Deputaten
in te stellen,
elijdenisschri-
f verstaan".
enkmatig het
zoek van de
ingaan".

Lindeboom?
reken, dat zij
ar, daar het
e behandelen
veerd oordeel
nden; waarbij
Synoden het
lgenden jaars,

een Generale Synode over deze zaak worde samengeroe-
pen".

Maar ook dit voorstel om Deputaten te benoemen kon
geen gunst verwerven.

Uit dit afstemmen van de benoeming van Deputaten
blijkt dus, dat het niet zoo bepaald zat in het zoogenaamd
gebrek aan bewijsvoering, maar dat er bij de Synode een
zekere tegenzin was, om de leerlingen van Kuyper te
onderzoeken, en mogelijk met hem in conflict te komen.
Anders is toch niet te verstaan, dat de Synodes er in vol-
hard hebben, om geen Deputaten van onderzoek van de
leergeschieden te benoemen.

Daarom kunnen wij niet inzien, dat de uitspraak van
Middelburg juist en voorzichtig is geweest. Veeleer was
ze niet van lichtvaardigheid vrij te pleiten, en evenmin
van partijdigheid, in het aanhangen van een bepaalde
beschouwing, zonder bezwaren en bedenkingen van uit
de gemeente aan het woord te laten.

Men moet zeggen, dat uit de slappe houding van de
Middelburger Synode van 1896 veel ellende voortgekomen
is. De Synodes hebben K. ontzien, ze hebben hem met
zijn leerlingen laten begaan.

Maar hoe weinig onschuldig de Kuyper-sympathieën
in de leer waren, bleek wel uit het feit, dat bij drie pro-
fessoren van Kampen, na 1896 de oogen zijn opgegaan.
Zoodat zij later in hun optreden gedaan hebben, wat
Middelburg had verzuimd en zij zelf in hun geschriften
hadden verzuimd: de bestreden leerlingen van Kuyper
veroordeelen.

We zien na 1896 eenige professoren van Kampen van
inzicht veranderd. Bavink bestreed later de „doopsge-
nade“ leer en den „doop op onderstelde wedergeboorte“ van
K., en nam in zijn artikelen over „Roeping en Wederge-
boorte“ (ook in een boek gebundeld) tegen K. positie.
Noordzij kwam heelmaal naast Lindeboom te staan in
de vijf stellingen. Wielenga sprak zich in De Bazuin van
23 Nov. 1900 aldus uit: dat hij verklaarde van gevoelen
veranderd te zijn. Vroeger had hij mede geijverd voor de
ineensmelting van Kampen en Amsterdam. Thans was
hij er tegen. Na al wat gepoogd en mislukt is moet z.i.
elke ineensmelting uitloopen op een opdoeken en oprui-
men van de Theol. School. Men moet weten, dat deze
mannen het nauw verband zagen, dat er bestond tus-
schen de leergeschieden en de opleiding!

Aan den kant van de volgelingen van K. was er intus-
schen geen sprake van zwijgen. Het bleef onrustig. Niet
alleen dat in 1899 bleek dat van de zijde van Amsterdam
geen toenadering te verwachten was in de zaak der op-
leiding, de sfeer bleek zoodanig Kuyperiaansch, dat er
al meer een tegenstelling en wrijving kwam tusschen
Amsterdam en Kampen.

Daarop is 1902 gevolgd, een droevig contrast met 1892
en de zaak van het Beding. De meerderheid besluit Kam-
pen op te heffen, en naar Amsterdam te verplaatsen.
Maar dit besluit bleef onuitgevoerd. Verder is te memo-
reëren dat de jonge Kuyper (van Makkum) een proef-
schrift schreef over Joh. Maccovius, die genoemd is de
vader van de scholastieke theologie. Prof. Wielenga was
op de Maccoviaanse koers in Amsterdam zeer gebeten.
Hij schreef erover in de Bazuin: „Nu reeds wordt in ver-
schillende kringen geklaagd, dat 't is of er een kille wind
van supra-lapsarisch dogmatisme door de kerken vaart en
dat nog wel gepaard gaat met een dialectisch verbonds-
fatalisme“.

Spitsvondig beredeneerde uiteenzetting van het verbond.
De verantwoordelijkheid des geloofs teruggezet bij bespie-
gelingen van uit de verborgen raad Gods. Wielenga zag
dat de Maccoviaanse koers niet de rechte was, dat zij
schadelijk voor de kerk was.

Van de „Vijf stellingen“ waarin Lindeboom en Noordzij
de hand hadden, die alweer handelden over de leerlingen
die in bestrijding waren, waarover sinds 1892 de strijd
gevoerd was, zal de bedoeling nog wel bekend zijn.

Waar van Synodewege tot hertoe gewelgert was, de
bestreden leerlingen nader te onderzoeken en te toetsen
aan de belijdenis, en men voortging van de zijde van Am-
sterdam de kerken te beïnvloeden met de bepaalde leer-
stellingen van Kuyper, waartegen een sterke minderheid
bezwaar had, daar beoogden de vijf stellingen, die contra
deze waren, de kerken in den lande op te wekken, hun
bezwaarschriften te zenden naar de Synode, om van deze
een uitspraak te verkrijgen, opdat het blijken mocht dat
het niet langer geoorloofd zou zijn, leerlingen van een
particulier persoon, die nooit kerkelijk gesanctioneerd zijn,
en niet door de belijdenis gedeekt worden, in de kerken te
verbreiden.

Daarop is de Synode van 1905 gehouden en zijn de
ingekomen bezwaarschriften behandeld. Bekend is de for-
mule over het „zaad des verbonds“, de continuïteit van
de Kerk van Christus, met een stel restricties waaronder
de uitspraak dat het min juist is te zeggen dat de doop
wordt toegediend op onderstelling van wedergeboorte,
omdat de grond van den doop is het verbond en de be-
lofte Gods.

Het scheen of er een echte toenadering gekomen was.
Maar nauwelijks is de Synode gescheiden of er komt een
boek uit van den jongen Kuyper over den Band des Ver-
bonds, waarin..... de leerlingen van papa netjes aan tafel
waren genoodigd. En zoo werd de stijl van Amsterdam
niet veranderd, want wie de Acta van 1905 doorbladert
kan zien, hoe Prof. Lindeboom nog in den laatsten tijd
in 't geweer was geweest, om een Friesch Kerkblad tot
de orde te roepen, dat, heelmaal in de „vaderlijke“ lijn,
verkondigd had dat Paulus al wedergeboren was, toen hij
een godslasteraar was en een vervolger van de gemeente
des Heeren.

Och, wat een onrust, altijd nog maar over die punten,
waar Kuyper zijn eigen zienswijze over gegeven had, en
die vanaf 1892 bezwaar hadden ontmoet. Of er nu echt
een oplossing gekomen was? Dat zal blijken in later
dagen.

Maar bij den schijn die er in 1905 was, dat er een
pacificatie tot stand gekomen was, was het duidelijk dat
de geest van de meerderheid in de Gereformeerde Kerken
dezelfde gebleven was.

Om dat te zien, moeten we nog even bij 1905 verwijlen.
Daar waren op de Synode van Utrecht 1905 bezwaar-
schriften ingekomen van gemeentelieden van Delft, Voor-
burg, 's-Gravenzande, Gouda (A), Hillegom, Assen, en
den Kerkeraad van Hoorn. Doch benevens die, had de
Kerkeraad van Groningen (A) een schrijven ingezonden
dat tot doel had „er op aan te dringen, dat de Synode
eenige Deputaten benoemen zou, om over de leergeschied-

len voornoemd, eerst de kerken te dienen van advies, en
dan op een volgende Synode, desnoods vervroegd bijeen
te roepen, een beslissing te nemen.“

Alweer de roep om „Deputaten“.

Onderzoek. Toetsing. Beoordeeling gewenscht. Op de
Synode van 1896, van verschillende zijden. Nu weer op
de Synode van Utrecht 1905. Maar de meerderheid was
er weer tegen.

Waren er formeele bezwaren?
Was de zaak niet belangrijk genoeg?

Had de strijd nog niet lang genoeg geduurd?

Hoort de argumenten die de rapporterende commissie
in haar rapport ter sprake brengt, om het verzoek van
Groningen niet in te willigen.

Zoo geweldig was de kwestie van de leergeschieden toch
niet. Daar is altijd al over te doen geweest. En ze be-
treffen de hoofdzaken niet. 't Is maar verschil van voor-
stelling en van opvatting en van naam. En zoo voort.....
Het was het oude liedje. Je blijft van Kuyper af, en wij
zullen de lijn vasthouden.

Het kan niet beter gezegd worden, dan Lindeboom het
gezegd heeft in zijn Bezwaarschrift aan de Synode van
1905 tegen de besluiten van de Curatorenvergadering, (ten
zijnen opzichten, in zijn afwezigheid genomen) (zie Acta
1905 bl. 184).

„Moeten wij zwijgen, omdat zij, die een leer voorstellen,
welke o.i. niet in de Belijdenisschriften wordt geleerd,

DEUTERONOMIUM 32: 13b-20.

(Staten-vertaling)

Den vollen oogst der velden mocht hij eten
en honing winnen uit de harde rots,
't gesternte heeft hem olie toegemeten,
de rijkdom van zijn kudden was zijn trots.
De schapen, die in 't vruchtbaar Basan weiden,
de zwaarte tarwe heeft God hem geschonken,
in melk en druiven kon hij zich verblijden,
hij heeft hun bloed, den reinen wijn gedronken.

Maar Jeschurun liet God, zijn Maker varen,¹⁾
want toen hij het ierd sloeg hij achteruit,
ja, hij wiens deel al Gods beloften waren,
heeft tegen Hem, zijn rots en heil gemuit.
Gods ijver zal met zijn gerichten naadren,
hun gruwlen deden 's HEEREN toorn ontbranden.
Want nieuwe goden, onbekend den vaadren —
ja, duivlen gaven zij hun offeranden.

Gij hebt den rotssteen, die u droeg vergeten,
God, die u baarde, hebt g'o volk, veracht.
Zijn zonen en zijn dochteren zullen 't weten,
dat Hij vermaand, wie duivlen offers bracht!
Hij zeid: Ik zal mijn aangezicht verbergen
en Ik zal zien hoe Iarel's eind zal wezen,
van dit geslacht zal Ik geen trouw meer vergen,
geen druiven zal Ik van hun distels lezen.

A. v. B.

¹⁾ Of: Maar hij, die recht was, liet zijn Maker varen,
Melodie: Beza, les Saints Cantiques, 1595.

verzekeren, dat hun gevoelens liggen binnen de grenzen
der Belijdenisschriften? Dat mogen wij niet, omdat naar
onze overtuiging die leerlingen anders zijn, dan de leer,
welke door de Gereformeerde Kerken wordt beleden, van
andere grondstellingen uitgaan, en tot een van de Con-
fessioneel Gereformeerde leer verschillend stelsel behoo-
ren.....

Het baat niet, nu de onrust in de Kerken..... dreigend
wordt, nu het verschil weinig beduidend te noemen.

Dat is onwaar, onwetenschappelijk, en ook de dood voor
alle ontwikkeling der Theologie. Het verschil is diepgaand
en van verstrekken invloed op de bediening. Niet ik,
niet de minderheid heeft dien twistappel in de Kerken
geworpen. Niemand heeft daarom het recht, ons te ge-
bieden dat verschil als een geringe zaak te dragen.....

Zoo sprak Lindeboom in zijn bezwaarschrift op de Sy-
node van 1905. En hij liet niet achterwege de waarschu-
wing; dat door eenzijdige en partijdig leiding niet meer
en meer de Kerk zou verdeeld staan.

Nu, eenparig zijn op de Synode van Utrecht de
conclusies aanvaard, die de bedoeling hadden de bezwaar-
den tegemoet te komen. Mannen als Lindeboom en Tho-
mas Bos waren gerustgesteld!

Was de stijl nu echt veranderd?

Maar hoe in de jaren sinds 1936, de beslissing van 1905
weer voor het front gebracht is om de oude Kuyperlijp
op te nemen, hoe in 1942 nog erger gedaan is, dan in
1896, hoe sinds 1942 de meerderheid in onze Kerken de
ambtsdragers gebonden heeft aan een Kuyperiaanse
interpretatie van 1905, dat alles doet ons zien, dat de
oude meerderheid van 1896 en haar mentaliteit nog altijd
voortleeft in de Gereformeerde Kerken. En het doet ons
leed dragen over 1896, omdat toen de wacht niet is be-
trokken bij de handhaving der Belijdenis, en de leidsle-
den der Kerk een onvoorzichtige en roekeloze beslissing
hebben genomen, zoodat zij oorzaak geworden zijn, dat
nu, ruim 50 jaren later, de Kerk des Heeren in Nederland
altijd nog om deze leergeschieden verdeeld ligt.

Ermelo, Februari 1951.

J. BOSCH.

Tot zoover de Bosch. Onze ruimte is verbruikt; ik hoop
dus volgende week iets ten antwoord te geven. Met hart-
telijken groet, je
ADOLPHUS VENATOR.

Naschrift. Laat me nog even terugkomen op iets van
mijn brief aan jou uit het nummer van 3 Febr. Daar
sprak ik van „Kuyper-reminties“, voorgedragen met
Bedumer B-trots uit de dagen van het verzet der V.U.
tegen ds T. Bos". Ik bedoelde daarmee geen persoonlijke
krenking, maar dacht aan wat ik wel vaker heb in her-
innering gebracht: dr. Kuyper heeft meermalen tegen-
standers lietwat onbevredigend afgewimpeld: b.v. in de-
zen stijl: mijn opponent is nominalist; nominalisme is
verkeerd; ik ben realist; praten heeft dus geen zin. De
argumenten bleven dan liggen. Zoo'n beantwoording, die

zakelijke beweringen nalaat en algemeene étiquetten op-
plakt, is vaak de oorzaak, althans de aanleiding, van
verder gaande partijdigheid, over en weer: en zoo kon
zich ontwikkelen en zoo heeft zich ook ontwikkeld een
zekere „trots“, die, daarvan ben ik overtuigd, en het is
wel merkwaardig, dat juist deze week ds J. Bosch hier-
boven er in heel ander verband over spreken kwam, in de
kerken kwaad gedaan heeft. Dit heb ik vaker gezegd;
evenals ik daartegenover stelde, dat onder de oude A-
groep ten onrechte soms achter dit en dat de opleidings-
kwestie gezien werd. Ik heb het over „dit en dat“; dus
over bepaalde opvattingen uit de Kuyperiaanse kringen.

Maar al heb ik het zoo bedoeld, de haast, waarmee
mijn brief geschreven is, liet na, dit breder uit te wer-
ken. De opmerking kreeg zoodoende het karakter van
een persoonsbeschrijving, nog wel uit iemands jeugd: het
liep over die van dr. J. Ridderbos. Van diens jeugd weet
ik niets; en die doet ook niet ter zake. En omdat daar-
om deze enkele woorden iemand onrecht deden, heb ik
er spijt van, bied ik ook langs dezen weg dr. J. Ridderbos
mijn verontschuldiging ervoor aan, en neem ze hij dezen
met leedwezen terug.

Verder wordt mij gevraagd, wat ik bedoelde met het
noemen van ds Leenhouts. Heel gewoon. Die noemde nog
pas het uitgeven der leerbeslissingen in 1944 profetisch
stotteren. Stotteren. Nu, iemand die nog pas openlijk zoo
iets gezegd heeft, kan met geen mogelijkheid geacht
worden, te beloven niets te leeren, dat niet in alles met
dat gestotter van 1944 overeenkomt. Dat zou trouwens
ds Y. K. Vellenga, die over een en ander spreekt, óók niet
beloven. Want sedert 1946 „mág“ hij óók wat anders lee-
ren dan in 1944 aan alle toenmaligen opgelegd is. Hij
heeft daarmee aangetoond, dat hij den gestelden eisch
onrechtvaardig vindt. En dat ook hij ervoor bedánten
zou, vandaag te beloven, wat in 1944 van allen geëischt
is te beloven, zoo kras, dat reeds het (negatieve) NIET
beloven openbare grove zonde heette. Het „cadeau doen“
beteekent dus: prijsgeven. Men heeft prijsgegeven wat
in 1944 geëischt is: de eisch, om dié belofte aan dié bin-
ding af te leggen. Ook ds Y. K. Vellenga „doet“ dien
eisch „cadeau“, al heeft hij hem zelf destijds zonder na-
dere verklaring, dat hij dien eisch om des gewetens wil
niet kon aanvaarden, toch maar geslikt. Schilder kwam
zich wel verklaren tegen de kerken, Vellenga niet.

Eindelijk, indien mijn opmerking inzake de keus van
dr. G. C. Berkouwer als voorzitter beteeekend had, dat zij,
die hem kozen begrepen, dat hij zou mee te krijgen zijn
in wat tenslotte allemaal uit de bus gekomen is, dan zou
dit een lompheid zijn. Het schijnt, dat ds V. dit meent;
maar dan vergist hij zich. Maar ieder weet, dat de vraag:
wie moet praeses worden, van te voren een punt van
overweging is. En de meerderheid, die destijds wel dege-
lijk wist, in welke richting men zou willen gaan, heeft
toen gedaan, wat ze altijd doet: iemand kiezen, van wien
men verwachtte, dat hij in die richting zou meegaan. De
minste gedachte aan een soort verkoopen van eigen
waardigheid en vrijheid is dienaangaande niet bij me ge-
weest, en ligt ook niet in mijn woorden.

Zoals het evenwel meer gaat: over de zaken wordt
gezwegen, ook over die, welke wij hier hebben behandeld,
en over onderdeelen komt er iets los. Terwijl ds Vellenga
nog nooit ons duidelijk gemaakt heeft of de qualificatie
van „openbare grove zonde“, b.v. op ouderlingen in Mep-
pel, ook een „minne“ qualificatie is. Ik geloof het wel:
de taal der kerkenordening is de publieke taal, en ik
houd vol, dat zulk een openbare qualificatie niet past
voor menschen, die niet beloofden, wat vandaag ds Y.
K. Vellenga óók zou weigeren te beloven.

AD. VENATOR.

Wijzigingen Handboek 1950

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

Blz. 19 DRIESUM. Adres diaconie: P. Meindertama,
K 37.

Blz. 21 DUURSWOUDE. Adres Ds J. W. Smitt: Wijnje-
terp 292a, Diaconie: R. Tel, Duurswoude 46.

Blz. 31 MEPPEL. Adres kerkeraad: W. v. d. Linde,
Soembastraat 50. Penningmeester der Kerk: G.
Leene, Tulpenstraat 33. Postrekening 553030.

Blz. 55 AMERSFOORT. Adres kerkeraad: P. Kok, Alb.
Cuypstr. 19. Tel. alleen tijdens kantooruren K
3490—5167.

Blz. 65 AMSTERDAM-CENTRUM. Adres kerkeraad:
R. Kleine Deters, Middenweg 31 II, Amsterdam-
Oost.

KERKNIEUWS

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

Tweetaal te:
Kampen, J. van Dijk te Schildwolde en J. O. Mulder te
Hattum.

Heroepen te:
Meppel, H. Amelink te Langerak.
Heemse, C. Stam te Ermelo.
Buitenpost, D. Los te Smilde.

Bedankt voor:
Deventer, H. v. Tongeren te Rouveen.

— GELDERSCHE OUDERLINGENCONFERENTIE.
Deze wordt gehouden op Woensdag 21 Februari a.s. te
Apeldoorn, v. Kinsbergenstraat 8. In de morgenvergade-
ring, die om 10.30 uur aanvangt, zal ingeleid worden het
onderwerp: „Het werk van den ouderling“ (huisbezoek,
ziekenbezoek), door ouderling H. Karasenberg van Neebe,
met bespreking. 's Middags om 2 uur zal Ds L. Doekes
van Hilversum refereren over: „Ambt der geloovigen en
bijzonder ambt“, ook met bespreking.

— STICHTING MESOZ. Daar men nog steeds bedra-
gen op de privé-rekening van den penningmeester, P.
Roos, overmaakt, wordt men, onder verwijzing naar vo-